

SUVREMENE ANDRAGOŠKE METODE U POUČAVANJU LJUDSKIH PRAVA U PROGRAMU SREDNJOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA ODRASLIH ZA ZANIMANJE POLICAJAC/POLICAJKA

mr. Roberta Mijalić Krešić

Policijska škola „Josip Jović“ Zagreb

rmijalic@mup.hr

Sažetak

U radu se daje prikaz dijela nastavnog predmeta Ustav Republike, pravo Europske unije i ljudska prava koji se izvodi u Policijskoj školi „Josip Jović“ u Programu srednjoškolskog obrazovanja odraslih za zanimanje policajaca/policajka. Posebno se obrazlaže prikaz tri nove metode sukladno suvremenim andragoškim principima obrazovanja odraslih koje su privukle pažnju polaznika Programa i aktivno ih uključili u nastavni proces što je doprinijelo jačanju kompetencija u području poštivanja i zaštite ljudskih prava. Opisuju se suvremena obilježja obrazovanja odraslih o ljudskim pravima i važnost poučavanja o ljudskim pravima budućih policijskih službenika.

Ključne riječi: *andragogija, interaktivan proces, ljudska prava, obrazovanje odraslih, policajac/policajka*

Uvod

Policijsko se obrazovanje temelji na načelu cjeloživotnog obrazovanja, a Policijska škola „Josip Jović“, koja djeluje u sastavu Policijske akademije, jedinstvena je obrazovna institucija u Republici Hrvatskoj koja provodi temeljno obrazovanje za zanimanje policajac sukladno čl. 86 Zakona o policiji. Strukovno policijsko obrazovanje složen je proces unutar strukovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih. Dob polaznika i ostali uvjeti prijema u policiju određeni su odredbama Zakona o policiji.

Nastavnim planom i programom za zanimanje policajac/policajka predviđeno je izvođenje redovite nastave u trajanju od 1415 sati nastave kroz 49 tjedana, od čega je 458 sati teorijske nastave, 717 sati vježbi i 240 sati stručne prakse. Cilj Programa srednjoškolskog obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka jest osigurati stjecanje kompetencija za samostalno, odgovorno i zakonito obavljanje temeljnih poslova policijskog službenika, u skladu s pravilima struke i policijske etike, uz poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda. Nastavni plan obuhvaća trinaest predmeta (strani jezik, Osnove kriminalistike i kriminalističko istraživanje, Policijsko naoružanje i gađanje, Psihologija, Sigurnost u prometu, Osnove kaznenog i prekršajnog prava, Prekršajno pravo, Kazneno pravo, Ustav Republike

Hrvatske, pravo Europske unije i ljudska prava, Policijske ovlasti i njihova primjena, Sport i samoobrana, Situacijske integralne vježbe I i II).

Učenje o ulozi ljudskih prava za pojedinca, policiju i državu

Za predmet Ustav Republike Hrvatske, pravo Europske unije i ljudska prava predviđena su 34 sata nastave. Tijekom izvođenja nastave polaznici, između ostalog, stječu znanja o zaštiti i poštivanju ljudskih prava u kontekstu primjene policijskih ovlasti i policijskog postupanja, na što se nastavljaju ishodi učenja u smislu shvaćanja pojmova zabrane diskriminacije i poštivanja i zaštite ljudskih prava. Osim odredbi Ustava Republike Hrvatske koje se odnose na ljudska prava, polaznici se upoznaju i s međunarodnim dokumentima koje je Republika Hrvatska ratificirala i koji su time implementirani u nacionalno zakonodavstvo. Riječ je o Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Europskoj konvenciji o sprječavanju mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja te Konvenciji Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Sukladno razvoju policijske organizacije i sve složenijim obrazovnim potrebama policijskih službenika i organizacije u cijelosti, Policijska škola „Josip Jović“ kao obrazovna institucija koja prati potrebe društva uočila je potrebu za pojačanom edukacijom u cilju senzibilizacije polaznika, budućih policijskih službenika, o potrebi poštivanja i zaštite ljudskih prava svih kategorija društva.

Usporedbom nastavnih planova i programa nekih srodnih škola europskih zemalja može se zaključiti kako je navedeno područje zastupljeno u različitim opsezima. Tako npr. Policijska škola u Litvi u temeljnoj obuci kadeta ima modul koji je vezan za postupanje policijskih službenika i zaštitu ljudskih prava. Jedna od tema modula jest koncept ljudskih prava i sloboda, osnove zakonodavstva i glavne institucije za zaštitu ljudskih prava i sloboda za koju su predviđena 32 sata (materijali prikupljeni tijekom sudjelovanja djelatnika Policijske škole u projektu ERASMUS+ dana 13.2.2020.). U kurikulumu Policijske akademije u Republici Austriji u osnovnom programu obuke, ali i u naknadnim programima osposobljavanja, postoje pojedine sesije o socijalnim kompetencijama koje uključuju i teme o različitostima. Osim toga, navedena institucija provodi i trening pod nazivom „Svijet različitosti“ u trajanju tri dana, a koji svake godine polazi 300 do 400 policijskih službenika (materijali prikupljeni izravnom komunikacijom djelatnika Policijske škole s institucijom dana 10.2.2020.).

Ustav RH u članku 14. definira da „svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama“. Ljudska prava pojedinac stječe rođenjem, uvijek mu pripadaju, neotuđiv su dio njegove ljudske prirode i ne ovise o vlasti u pojedinoj državi u nekom trenutku niti mu ih država daruje. Upravo ovo polazišne su osnove kojima se polaznicima tečaja za prekvalifikaciju za zanimanje policajac/policajka kreće približavati pojam ljudskih prava sa svim osobitostima koje taj pojam nosi.

Polaznici Programa srednjoškolskog obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka različite su dobi (17-28 godina), različitog stupnja obrazovanja (trogodišnja ili četverogodišnja srednja škola, preddiplomski ili diplomski studij), različitog socioekonomskog i geografskog podrijetla, a samim tim i različitog nivoa spoznaje i stavova o ljudskim pravima. Razgraničenje pojmova zaštite i poštivanja ljudskog dostojanstva od strane policijskih

službenika, kao i pojmova ljudskih prava u smislu obaveze i prava pojedinaca i države najzahtjevniji je dio dijela nastave iz predmeta Ustav RH, pravo EU i ljudska prava posebno imajući u vidu obaveze policije u primjeni policijskih ovlasti prema pojedincu. Naglašavanje činjenice da je policija s jedne strane dužna provoditi norme koje je postavila država i poštivati ljudska prava isključujući mogućnost samovoljnog i neopravdanog narušavanja ljudskih prava, a s druge strane mora štiti ljudska prava jer ako policija ne uspije zaštititi osobu kojoj su od strane trećeg ugrožena ljudska prava, taj neuspjeh također predstavlja kršenje ljudskih prava. Ovakva kompleksnost odnosa i uloga države, policije i pojedinca u procesu zaštite i poštivanja ljudskih prava izazov je koji je postavljen u procesu obrazovanja osobito u smislu kako i na koji način najadekvatnije objasniti i približiti spomenuti sadržaj, kako aktivirati i motivirati polaznike da uz nastavnika dijelom i sami modeliraju nastavni proces koji bi proizveo usvajanje sadržaja na zadovoljavajući način i koji bi kasnije primjenjivali u radu. Odabir koncepta nastave za područje ljudskih prava na Programu za zanimanje policajac/policajka s vrlo različitim osobitostima polaznika svakako podrazumijeva uključivanje modernih andragoških principa.

Suvremena obilježja obrazovanja odraslih o ljudskim pravima

Republika Hrvatska od 1996. godine razvija model integracije obrazovanja za ljudska prava. Iste godine osnovan je Nacionalni odbor za obrazovanje o ljudskim pravima koje osim osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja uključuje i obrazovanje odraslih (Lončarić Jelačić, 2006) te se u sljedećim razdobljima sve aktivnije radi na uključivanju učenja o ljudskim pravima u cjeloživotno učenje. Važno je spomenuti i Preporuke Europskog parlamenta i Vijeća EU o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje iz 2006. godine u kojima je definirano osam ključnih kompetencija potrebnih svim pojedincima za osobni razvoj, aktivan život, društvenu integraciju i zapošljavanje, od kojih je jedna socijalna i građanska kompetencija (Rajić, 2018., str. 255) u čije područje se svakako ubraja i učenje o ljudskim pravima. Vijeće Europe je 2002. godine u svojoj Preporuci o obrazovanju za demokratsko građanstvo navelo da taj i takav tip obrazovanja treba, između ostalog, osigurati promicanje slobodnog i tolerantnog društva koje brani vrijednosti i načela slobode, pluralizma, ljudskih prava i vladavine prava (Rajić, 2018., str. 257).

Dakle, sasvim je razumljivo da se slijedom navedenih preporuka podrazumijeva da obrazovanje o ljudskim pravima ne bi trebalo slijediti tradicionalne strategije obrazovanja, već je nužno isto provoditi cjeloživotnim učenjem i aktivnostima neformalnog obrazovanja (Rajić, 2018., str. 258). Tako je Europska komisija 2007. godine u analizi programa obrazovanja odraslih iz područja građanskog odgoja i obrazovanja, a što učenje o ljudskim pravima svakako jest, s obzirom na didaktička obilježja navela sljedeće metode i strategije: predavanja, diskusije, međugeneracijsko/vršnjačko učenje, simulacije, primjena znanja na stvarnim problemima, korištenje novih medija, igre, interaktivno učenje i medijacija (Rajić, 2018., str. 258). Rasprave, diskusije i debate koje su temeljene na problematici društvenog i privatnog života kroz prizmu ljudskih prava, o obitelji, ekonomiji ili nekoj drugoj temi omogućit će polaznicima kritički razmišljati o osobnim iskustvima (Rajić, 2018., str. 259). Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA) naglašava i promiče da je integraciju ljudskih prava u policijsko osposobljavanje nužno uvoditi korak po korak kroz prizmu stvarnih

situacija pri čemu polaznicima osposobljavanja treba ponuditi oruđa za analizu i rješavanje situacija u kojima bi se i sami mogli naći (Fundamental rights-based police training, 2013.).

Razumijevanje i usvajanje sadržaja o ljudskim pravima nužan je uvjet za zakonito i profesionalno obavljanje policijskog posla. Cilj je na kraju ovog Programa imati policijske službenike koji dobro poznaju i razumiju ljudska prava, ali imaju i svjesnost o dvojakoj ulozi koju će imati u društvu kao policijski službenici i kao građani. Taj se cilj može postići korištenjem raznih pedagoških i andragoških strategija u nastavnom procesu jer će samo tako polaznici steći adekvatne kompetencije za poštivanje i zaštitu ljudskih prava što su kao policijski službenici dužni. Svoja znanja, vještine i vrijednosti razvijamo u različitim oblicima obrazovanja u čemu nam pomaže sustav cjeloživotnog obrazovanja te posebni programi obrazovanja za demokratsko građanstvo i obrazovanje za ljudska prava. Obrazovanje odraslih može se tako odrediti kao važna poluga u razvijanju građanskih kompetencija (Žiljak, 2002., str. 123).

Oblici nastavnog procesa u Policijskoj školi na temu ljudskih prava

U nastavi predmeta Ustav RH, pravo EU i ljudska prava u dijelu koji se odnosi na ljudska prava odabran je model interaktivne nastave kojim je, zbog mogućnosti odabira većeg broja metoda, bilo jednostavnije osmisliti nove načine i stilove učenja. Takva nastava rezultirat će polaznicima koji će biti aktivni građani, ali i učinkoviti policijski službenici kada su u pitanju zaštita i poštivanje ljudskih prava. Upravo analizom potreba budućeg zanimanja, ali i potrebama društva pa i pojedinca kao bitnih odrednica andragoškog ciklusa provedeno je planiranje, priprema i provedba spomenutog nastavnog procesa (Rajić i Zbukvić Ožbolt, 2018). Spoznajama o suvremenim metodama u obrazovanju odraslih nametnula se ideja o uvođenju tri nove metode interaktivne nastave u području ljudskih prava.

Igra uloga

Vrlo uspješna bila je igra uloga kao jedna od najboljih metoda za bolje i učinkovitije razumijevanje problema odnosa među ljudima (Lapat i Klubička, 2018). Vježba nazvana „Obuj tuđe cipele“ zahtijevala je da polaznici slučajnim odabirom dobiju određenu ulogu (migrant muslimanske vjeroispovijesti, žrtva obiteljskog nasilja, slijepa osoba, žrtva homofobnog napada, prostitutka, pripadnik LGBTQ zajednice, narkoman, Rom, beskućnik), prihvate je u razmišljanju te napišu kako doživljavaju svoj položaj u zajednici kao pripadnici spomenutih skupina i kakva iskustva imaju s policijom, osobito iz ugla poštivanja i zaštite ljudskih prava. Svakako je potrebno navesti da je ova vježba izvedena nakon provedene stručne prakse u policijskim postajama diljem Republike Hrvatske gdje su polaznici imali češće ili rjeđe kontakte s navedenim skupinama društva. To je bilo od velikog utjecaja na formiranje odgovora na drugo pitanje (iskustva s policijom) jer su polaznici navodili situacije u kojima su se sami nalazili, ali su istovremeno navodili iskustva i kritike iz prizme građanina. Svaki je polaznik izložio svoje odgovore i nakon toga je potaknuta međusobna rasprava tijekom koje su se iskustva iz prakse analizirala i nadopunjavala. Polaznicima je, uz manje intervencije u smislu trajanja, dana potpuna samostalnost u smislu rasprave i suradničkog učenja. Provedenom anonimnom evaluacijom na kraju vježbe između 750 polaznika prosječna ocjena učinka na spoznaju i shvaćanje ljudskih prava te uloge policije u navedenom je 4,22 uz učestale komentare o korisnosti vježbe za budući posao policijskog

službenika na način da će im olakšati snalaženje u situacijama i procesu donošenja odluka i dosta često emotivno uključivanje u dobivenu ulogu. Ovakav format nastavnog sata vrlo je dinamičan, nije u standardnom okviru predavanja i vjerojatno je i ta činjenica doprinijela pozitivnom povratnom informacijom.

Metoda grupne rasprave

Velik se značaj tijekom procesa obrazovanja pridaje i analizi presuda Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu u kojima je Republika Hrvatska proglašena odgovornom za povredu članaka Konvencije i to u dijelu policijskog postupanja. Na taj način polaznici nakon teorijskog dijela nastave u kojem su, između ostalog, usvojili znanja o Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda provode analize presuda koristeći metodu grupne rasprave i na taj način, temeljem primjera loše prakse, imaju priliku biti upoznati s nepravilnostima u postupanju policije u odnosu na poštivanje Konvencijskih standarda i tijekom nastave iznijeti svoje prijedloge kakav bi bio ispravan način postupanja. Ovakav oblik nastave polaznicima je iznimno interesantan jer imaju priliku usvajati znanja na stvarnom primjeru iz prakse, a uključeni su svi u manjim grupama gdje lakše iznose svoje stavove i ideje (Lapat i Klubička, 2018). Učenje na taj način postaje aktivan proces jer polaznici sami sudjeluju u analizi, stvaraju kritičko mišljenje, a ne isključivo pasivan nakon kojeg bi trebali reproducirati usvojeno gradivo, odnosno učenje je usmjereno na polaznike, proces učenja i rezultat. Ovim interaktivnim postupkom aktiviralo se prethodno znanje polaznika iz teorijskog dijela nastave (Lonka, 2020), suočeni su s izazovom da sami prepoznaju nepravilnost, a stečeno znanje nije ostalo beskorisno već su ga prenijeli u životne situacije u kakvima će se vrlo vjerojatno i sami susresti tijekom karijere policijskog službenika.

Metoda obrnutog procesa učenja

Vrlo učinkovitom i dinamičnom pokazala se i metoda obrnutog procesa učenja. Nastavnik je ponudio teme iz područja ljudskih prava koje se do tog trenutka nisu obrađivale na nastavi i koje su polaznicima bile više ili manje nepoznate. Zadatak je bio izraditi prezentaciju u PowerPoint programu od maksimalno 6 slajdova koja je za cilj, osim edukacije o izabranoj temi, imala i poticanje i korištenje informatičke pismenosti. Slobodnim odabirom polaznici sami odlučuju o čemu će izraditi prezentaciju koju će nakon određenog vremena izlagati pred ostalima u trajanju od deset minuta i razraditi je. Na taj su način, osim što su uglavnom digitalnim tehnologijama istražili određeni pojam, stvarali svoju prezentaciju i ostalima predstavljali svoj način razumijevanja i usvajanja tog pojma, odnosno teme. Time se izbjegava gomilanje činjenica u formi klasičnog predavanja, a nastavnik uvijek može, ako procijeni potrebnim, u postupku razrade teme proširiti činjenično znanje do potrebnog nivoa. Izradom prezentacije u programu PowerPoint ili nekom sličnom, polaznici razvijaju i svoje komunikacijske vještine na način da koncizno objasne temu koju su odabrali. Uz praktične vještine izrade prezentacije do izražaja dolazi i njihova kreativnost u vezi samog izgleda prezentacije, ali i načina pronalaženja informacija potrebnih za zadatak. Ovakvim načinom povezano je istraživačko i kreativno učenje, polaznici prvo otkrivaju činjenice i uče kroz vlastiti rad, a zatim nakon interpretacije pred ostalim polaznicima sudjeluju u raspravi s nastavnikom i ostalim polaznicima (Lonka, 2020). Iako su imali podršku ostalih polaznika, neki od „izlagača“ imali su tremu tijekom izlaganja pripremljenih materijala, a ovakav način zasigurno je bila i dobra prilika za osnaživanje komunikacijskih vještina.

Zaključak

Shvaćanjem i usvajanjem važnosti zaštite i poštivanja ljudskih prava, poštivanjem različitosti i nediskriminacijom polaznici Programa srednjoškolskog obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka dobit će kompetencije za ispravno policijsko postupanje. Kao budući policijski službenici u svom će radu postupajući zakonito, etično i profesionalno te imajući u vidu nužnost poštivanja i zaštite ljudskih prava stvoriti preduvjet da policija u cjelini, ali i oni osobno, dobiju veće povjerenje građana.

Uvođenjem tri nove metode u nastavu koja se odnosi na ljudska prava u nastavnom predmetu Ustav RH, pravo EU i ljudska prava u Policijskoj školi „Josip Jović“ privučena je pažnja polaznika na sadržaj koji trebaju usvojiti, oni su se aktivno uključili u proces nastave i stvorena je pozitivna atmosfera za učenje kroz interaktivnu nastavu, što je rezultiralo i njihovom pozitivnom povratnom reakcijom i zadovoljstvom provedenim oblicima rada. Na taj način polaznicima je približen pojam ljudskih prava, ukazano im je da ih ne trebaju doživljavati kao prepreku u učinkovitom obavljanju posla, već kao osnovu svog rada.

Literatura

- European commission (2007). Study on Active Citizenship Education. DG Education and Culture. Final Report GHK. http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/activecit_en.pdf (pristupljeno 12.01.2020.)
- European Parliament & Council of the European Union (2006). Recommendation on key competences for lifelong learning. Brussels
- Fundamental rights-based police training (2013.) Luxembourg: European Union Agency for Fundamental Rights https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2013-fundamental-rights-based-police-training_module-6_en.pdf (pristupljeno 17.2.2023.)
- Lapat, G. i Klubička, S. (2018). *Nastavni proces u obrazovanju odraslih*. U Učimo cjeloživotno učiti i poučavati: priručnik za nastavnike u obrazovanju odraslih, (ur.) M. Koludrović i M. Vučić. Zagreb: Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
- Lončarić_Jelačić, N. (2006). *Integracija obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava u procesu učenja*. U Dileme obrazovanja za demokraciju, (ur.) M. Uzelac, S. Dvornik. Zagreb: Zaklada Heinrich Boll.
- Lonka, K. (2020). *Fenomenalno učenje iz Finske*. Zagreb: Ljevak
- Preporuka 2006/962/EZ Europskog parlamenta i Vijeća EU od 18.12.2006. o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje (SL L 394, 30.12.2006.)
- Rajić, V. (2018). *Obrazovanje odraslih za demokratsko građanstvo*. U Obrazovanje odraslih, teorijske osnove i praksa, (ur.) N. Pastuović i T. Žiljak. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Pučko otvoreno učilište Zagreb
- Rajić, V. i Zbukvić Ožbolt, S. (2018). *Analiza potreba i planiranje nastavnog procesa u obrazovanju odraslih*. U Učimo cjeloživotno učiti i poučavati: priručnik za nastavnike u obrazovanju odraslih, (ur.) M. Koludrović i M. Vučić. Zagreb: Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
- Ustav RH (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)
- Zakon o policiji (NN 34/11, 130/12, 89/14, 151/14, 33/15, 121/16, 66/19)
- Žiljak, T. (2002). *Načelo građanstva i obrazovanje odraslih*. Politička misao. Zagreb: Fakultet političkih znanosti

CONTEMPORARY ANDRAGOGICAL METHODS IN TEACHING HUMAN RIGHTS IN THE ADULT SECONDARY EDUCATION PROGRAM FOR THE OCCUPATION OF POLICE OFFICER

Roberta Mijalić Krešić

MA in Violent Crime

Police School „Josip Jović“ Zagreb

rmijalic@mup.hr

Abstract

The paper presents a part of the subject Constitution of the Republic, European Union Law and Human Rights, which is taught at the Police School "Josip Jović" in the Program of Adult Secondary Education for the profession of police officers. In particular, the presentation of three new methods in accordance with modern andragogical principles of adult education attracted the attention of Program participants and actively involved them in the teaching process, that contributed to strengthening competencies in the field of respect and protection of human rights. Contemporary features of adult human rights education and the importance of teaching human rights to future police officers are described.

Keywords: *andragogy, interactive process, human rights, adult education, police officer*